

Ha a parasztpártot egy szóval akarjuk jellemezni, azt kell mondanunk: parasztradikalizmus. Nem szocializmus és nem kiscgazdapárt, bár egyelőre mindkét hajlam megvan benne. Idegen gondolatépítmény alatt eddig alakatlan, tehetetlen tömegek megmozdulása, melynek további sorsát nem lehet megjósolni. A román parasztpártnak nagy kérdése, hogy lehet-e az erdők mélyén, hegykatlanokban, elmaradt és elhagyatott síksági falvakban élő román parasztságot tartós politikai akcióra megszervezni? Az eddigi példa azt mutatja, hogy igen, de még túlságosan rövid a parasztpárt élete ahhoz, hogy ítéletet mondjunk. Ahogy ma áll a dolog, a paraszttömegeknek nagy ellensúlya az, amely felveszi a harcot a liberálisokkal és az eddig járt utakról más utakra irányítja Romániát.

Egyébiránt a parasztpártnak van egy csoportja, mely Lupu vezetése alatt a liberálisokhoz csatlakozott. Ezeknek az volt a szerepük, hogy ők legyenek az a nyájas álarc, amelyet a liberális párt a parasztok felé fordít. Ezek a liberálisok bukása után kísérletet tettek a visszatérésre, de mert nem sikerült, most ég és föld között lebege, lesik a liberálisok napjának derengését.

A román pártok seregszemléje tehát: párttalan, otthontalan konzervatív töredékek, a liberálisok, az averescánusok, Jorga nemzeti demokrata pártja és az egyesült nemzeti és parasztpárt. Ezenkívül pártalakítási tervekkel foglalkoznak az antiszemita szervezetek, országos pártot alakítaniok azonban belső ellentéteik miatt eddig nem sikerült. Viszont sokat fejlődött a békekötés óta a szocialista párt, amelynek programja a nemzetközi szocialista program, gyakorlati tevékenysége pedig a munkásság bérmozgalmi.¹ Kommunista szárnyának nyílt működése erősen meg van bénítva, demokrata szárnyának érdekessége, hogy nem kis mértékben román nemzeti alapon áll. Ezt az erősen nacionalista Vajda Sándor állapította meg teljes elismeréssel és Goga tapsolt hozzá. A párt ugyan tagadja, de tény, hogy a párt vezetői pozícióit lassankint éppen úgy románok foglalták el, mint a nacionalizált részvénytársaságok igazgatóságait. Az is tény, hogy a párt a legutóbbi választások alkalmával magyar, vagy német jelöltet nem vett fel a listájára, bár a mozgalom súlypontja magyar és német munkásokra esik. Ez a nacionalizált nemzetköziség igen jeles példája a nemzeti érzéssel szemben követett struccpolitikának és annak, hogy az ilyen struccpolitika milyen fonák eredményekre vezet.

MURÁNYI GYÓZÓ

AZ ÓSLAKOSSÁG SZERVEZKEDÉSE CSEHSZLOVÁKIÁBAN

CSEHSZLOVÁKIÁNAK tőlünk elszakított részeiben most kezd az a társadalmi és politikai irányzat tudatosabbá válni, mely e terület törzslakosságának életérdekeit kívánja mindenekelőtt megvédeni és e védelmi munkában, mely azonban korántsem fordul az állam egysége ellen, egyesíteni akarja a törzslakosság összes erőit. Ezt a munkát a hatalmon levő csehtót politika tót részesei nemcsak hogy elhanyagolták, hanem azzal a bűnös mulasztással, hogy az állam megalakulásának első stádiumában az alaptörvényekben ezen életérdekek megóvásának konkrétizálását teljesen mellőzték, okozták Szlovenszko egykor virágzó gazdasági viszonyainak fokról-fokra való leromlását, melynek súlyos következményei alatt csakis a törzslakosság szenved. Felsőmagyarországot tótjaival, magyarjaival, németjeivel és ruténjeivel együtt, a rajta levő bányákkal, erdőségekkel, a nagy vagyont reprezentáló természeti kincsekkel és üzemekkel a tót politikának akkori és természetesen most is uralmon levő vezetői, a törzslakosság életérdekeire való tekintet nélkül azzal az egyetlen feltétellel ajándékozták oda a csehek-

¹ Lásd Jancsó Benedek, Magyar Szemle VII. köt. x. sz. 62—72. 1.

nek, hogy a nagy zsákmány hulladékaiban ők is részesüljenek. Ténybeli adatokkal bebizonyított dolog, hogy 1918-ban és 1919. első hónapjaiban a csehtót nemzetegység tót vezetői nemcsak a magyar, német és rutén törzslakosság érületének megnyilatkozásától féltek, hanem a tót törzslakosságban sem bíztak. Minden lehető módon megakadályozták, hogy a törzslakosság bármilyen tekintetben is egységet képezzen és a cseh politika igen nagy ügyességgel alkalmazni tudta a régi ausztriai politikai iskolában szerzett metódusait, melyek a divide et impera elve szerint a tartományok lakosságát felekezeti, nemzetiségi, sőt osztálykülönbségek kihasználásával egymás ellen uszították.

Többször reámutattam arra, hogy a csehek a tótokat a magyarság, németiség és ruténség ellen faltörő kosnak használták és míg ez a „prevrat“ (államfordulat) mámoros mentalitásával a többi nemzet apasztására törekedett és különösen a magyarság ellen a pribék szerepét vállalta, addig a csehek végrehajtották a tótok ellen irányuló terveiket. A tótság azt hitte ebben a rút testvérárulásában, hogy hatalma és szabadsága tetőpontjára jutott, mert hiszen ő űzi ki ősi lakóhelyeiről a magyarokat, ő tiltja meg nekik a magyar nyelv használatát, ő veszi el hivatalaikat és iskoláikat, ő nyomja el sajtójukat, egyházaikat, ő tiltja be gyűléseiket, elveszi földjeiket és fogságba veti vezetőiket, — holott épen ekkor ezzel az eljárással, a csehek alá való rendeltségének, mostani inferiőr szerepének, fokozatos leromlásának főfeltételét idézte elő. Bizalmatlanság, visszavonás, az igazságtalanságok és üldözések feletti jogos harag keletkezett a tót politika ezen rövidlátó magatartása miatt a törzslakosság nemzetei között és míg maga a tót nép hamarosan felocsúdott ebből a csehek által mesterségesen szított mámorából, addig mindazok a tótok, akiket a cseh politika saját céljaira felhasznált és a tótság reprezentálására pozíciókba elhelyezett, a prevratnak magyarelles ideológiáját a tót nemzeti életben állandósítani igyekeztek. Terrorisztikus módszerekkel akarták elnyomni a magyarság és tótság közötti testvéri vonatkozásokat, hogy ilyen módon megakadályozzák az egységes szlovenszkói front vagy blokk kialakulását. Hogy mily mélyen hatoltak be jelszavaik a tót politikai életbe, misem jellemzi jobban, mint az, hogy még a cseh prepotenda ellen kialakult tót autonomista mozgalom is sokszor magyarelles jelszavakkal dolgozott és csakis ennek a beszívárgott cseh áfiumnak tulajdoníthatják a tót politikának autonomista elemei azt, hogy a cél megközelítésében rendkívül lemaradtak. Csehszlovákiában a politikai érvényesülés, különösen pedig a kormányhatalomban való részesedés egyik alapfeltétele a magyarellesesség. Aki ilyennek mutatkozik, az Prágában bizalmat kelt. Elképzelhető, hogy a nagy és kis politikai vásárokon, az országos, járási és városi politikai piacokon ebben a tekintetben milyen kínálat és verseny folyik. A csehtót állami korrupció szlovenszkói és ruszinszkói részesei csakis ilyen módon tesznek prédára szert. A magyarellesesség jutalomban részesül, ez azonban azt is jelenti, hogy a jutalmazási rendszer nélkül nem volna magyarellesesség és hogy csakis így tudják a törzslakosságon belül az egyenlenséget mesterségesen fenntartani. Míg azelőtt a jutalmazottak agitációs hatóköre a tót lakosság gyanútlan és jóindulatú rétegeit megmérgezte, ma már ezek teljesen elzárkóznak e hatás elől és a magyarellesesség ténylegesen csakis a jutalmazottakra és a koncért lesőkire izolálódott. jš Szlovenszko és Ruszinszko törzslakossága a Magyarországtól való elszakításának első évtizedében olyan nagy anyagi és etnikai veszteségeket szenvedett, hogy ezek a lakosság még legindolensebb elemeinek tudatába is átmentek. A kenyérgétségéből kifejlődött az általános, a törzslakosság összes nemzeteit eltöltő népzület, a közös védelem és az érdekközösségből fakadó egységes politika és munka szükségének belátása. Ma már a tótság is tudja, hogy léte vagy nemléte függ a törzslakosság önvédelmi frontjának kialakulásától, minthogy az első tiz esztendő bebizonyította, hogy vezetői nemcsak hogy a cseh hegemonisztikus célok szolgálatába szegődtek és cserbenhagyták a tót nemzeti életérdekeket, hanem egyenesen a csehtót amalgamozás gyorsításáért dolgoznak. Ha egyelőre a tót politikai pártok

közül csakis a tót néppárt mutat momentán hajlandóságot Szlovenszko ős-lakossága szövetségének létrehozása iránt és a többi tót párt ezzel szemben ellenséges magatartást mutat, tény az, hogy ez az áramlat teljesen független pártoktól és pártemberekétől, ez a törzslakosság együttérző és együttvergődő leikéből buzog és ezért a jövő ezé az irányé. Akik érzékkel üzük a politika mesterségét, tudják, hogy pártok és pártemberek uralma nagyon is véges, hasztalan nyomják el még ma ezt az új önvédelmi orientációt, hiába eszelik ki Pozsonyban és Prágában az u. n. vizesítő módszereket, melyekkel az áramlat erejét és célját próbálják megtörni, amint ezt az autonómiával is tették, — a törzslakosság látja és tudja, hogy itt életéről van szó.

Nem tartozom azon optimisták közé, akik a csehszlovák köztársaság dezolált állapotának jelenségeiből rózsás következtetéseket vonnak le rögtönös változásokra vonatkozólag, mert tudom, hogy a cseh szívóosság rendkívüli előnyökkel dolgozik, mindenekelőtt pénzzel, vesztegetéssel és a törzslakosság még igen sok megpróbáltatáson fog keresztülmenni, míg a csehszlovák köztársaság keretein belül megszerzi megfelelő alkotmányos garanciákkal körülbástyázott védelmi pozícióját. Tulajdonképen csak arról van szó, hogy Szlovenszko és Ruszinszko rovására ne szaporodjék és ne gazdagodjék a cseh elem, hogy nem a tótság, magyarság és rutenség életerejével mentse meg népállományát a cseh, hanem ez az életerő a saját népiségének táplálására és megőrzésére szolgáljon, hogy nem tót, magyar, és rutén néprészek emigrálása révén csináljon a cseh expanzió helyet és megélhetést saját népe részére. Ez egy igen mélyen bevágó egzisztenciális kérdés, mely Szlovenszko és Ruszinszko egyetemes törzslakosságát érinti és ezért remélhető, hogy a közös önvédelem fontossága annyira át fogja hatni a tótságot, hogy ez lesz jövőjöd politikai orientációjának alfája és ómegája.

Nem akarok e helyen a törzslakosság magyar részének azon sérelmeivel foglalkozni, melyek a csehtót expanzió és hegemonia nyomása következtében nemzetünk ezen elszakított részének testén már-már üszkösödő sebeket képeznek. Jól ismerjük ezeket és súlyosan érezzük az általuk okozott fájdalmakat. Csupán megemlítem azt, hogy mikor most Udrzsal új kormánya elfoglalta helyét, a cseh hegemonizmus által fenntartott magyarnyelvű pozsonyi kormánylap egyik cikkírója, valószínűleg önfeléd állapotában, a következő fontos magyar problémák megoldását kéri a kormánytól:

I. Az állampolgársági kérdés rendezése. 2. A magyar iskolaügy igazságos kezelése. 3. Az elbocsátott és nyugdíjazott magyar tisztviselők ügyének rendezése. 4. Bírósági magyar tanácsok és kisebbségi nyelvhasználat. 5. Magyar földművelők igényeinek a földreformban való kielégítése. 6. A magyar bankok és takarékpénztárak szanálása, magyar földművelő szövetszervezetek és kölcsönpenztárak támogatása. 7. A magyar színházügy anyagi rendezése. („Reggel“ dec. 8.)

Tehát egy kormánylap is kénytelen felsorolni a magyarságon elkövetett sérelmek nagy részét, csakhogy megnyugtatólag hasson mindazon magyarokra, akik véletlenül kezükbe veszik. Az egész szlovenszkói és ruszinszkói helyzetnek igazi tükörképét azonban a kivándorlási statisztika adja meg. Erről egy más helyen részletesen írtam, de nem felesleges megismételni, hogy a volt Felsőmagyarországon nagy népcsere történik a törzslakosság kárára. Az etnikai kép erősen megváltozik. A törzslakosság kivándorol tengerentúli országokba, vagy pedig egy része szétszóródik a cseh történelmi területeken és helyébe csehek áramlanak be. Ma már közel 180.000 cseh él Szlovenszkon és Ruszinszkon és 1920—27 éveiben a kivándorlók száma 145.679 volt. Különösen a tótok és rutének hagyják el ősi földjüket. Míg Csehországban a csehek kivándorlási arányszáma ezen időszakban 76 volt tízezer lakosnál, addig Szlovenszkon 436. Ehhez hozzászámítandó a történelmi országokba vándorolt tótok száma, úgy hogy a tótságnak a kivándorlás általi vesztesége 8.5%, ami annyit jelent, hogy a természetes szaporodás ellenére is egy évszázadban ilyen kivándorlási tempó mellett népi állományának 35%-ára fog leolvadni. A tótságnak főérdeke tehát ezt megakadályozni, saját etnikumát konzerválni és a cseh beáramlás részére szolgáló

Jelzések keletkezését kerülni. Viszont a cseh tengerentúli kivándorlás feltűnően apad és a csehek költözködés által okozott népmozgalma ma túlnyomóan belső vándorlásból áll, mely Szlovenszkóra és Ruszinszkóra tendál és az egzisztenciális gondok által kivándorlásra kényszerített törzslakosság helyét foglalja el. A szlovenszkói és ruszinszkói kivándorlás megdöbbentő jelensége nemcsak hogy gondot nem okoz Prága államférfiainak, hanem egyenesen szerencsét látnak benne saját elégedetlenjeik elhelyezésére. Szlovenszkó és Ruszinszkó ma a kivándorlási ügynökök eldorádója. A szlovenszkói közhangulat nyomása alatt a kormány nemrég kommunikét bocsátott ki, melyben kilátásba helyezi, hogy a kivándorlásra hajlandó elemeket Ruszinszkó északi erdős részeiben fogja letelepíteni. Igen erős és jogos lehet a gyanú, hogy ez is egy cseh telepítési akcióvá fog kibontakozni. Ezt az egész kérdést a magyar revíziós mozgalom szempontjaiból is figyelemre kell méltatni, mert nem lehet érdektelen reánk nézve, hogy a tót nemzet etnikumából cseh etnikum lesz. Erről azonban majd máskor.

A tótságot azonban más tekintetben is kivetkőztet nemzeti sajátágaiból a cseh hegemonizmus. Így mindenekelőtt nyelvét pusztítja. Stefánék Antal dr. közoktatásügyi miniszter Bourson P. francia szerkesztő előtt annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy tizenöt-húsz esztendőn belül a cseh és tót nyelv egymásba olvadnak, mert a kényelvűség célszerűtlen maradságot jelentene. A csehek legfőbb vágya csakugyan Szlovenszkó és Ruszinszkó teljes pacifikálása. Aggódva látják a folyton erősödő tót haragot, ezért szeretnék a tót nemzeti jelleg eliminációjával maguknak nyugalmat szerezni. Egybeolvadásról, syntesisről beszélnek. A „Hlas“ c. pozsonyi csehofil tót havi szemle legutóbbi számában Tomsa Bohus dr. egyetemi tanár igen figyelemreméltó módon foglalkozott a csehek és tótok viszonyával és megállapítja, hogy a csehek és tótok még ma sem ismerik egymást.

„Egy kissé paradox hangzású, amit most állítok, de meggyőződtem arról, hogy a cseh közvélemény nagyrésze Szlovenszkót és a tótokat körülbelül olyképen képzeli el, akárcsak egy spanyol falut és lakóit. Igaz, hogy léteznek a helyesen informált intellektuelek egy csoportjaidé ezeknek száma nem olyan nagy, hogy azt mondhatnék, miszerint a cseh történelmi országokban Szlovenszkót ismerik. Nem áll másképen a kérdés tót oldalról szemlélve. A tót a csehet csak hivatalnoknak ismeri, aki népszerűtlen kötelességének eleget tesz, szabadgondolkodó tanítót és tanárt lát benne, aki konok vallásháborító, olyan alkalmazottnak ismeri, aki a tót autochton lakosság elől a kenyeret eleszi. Ezeket a helytelen nézeteket sokan arra használják fel, hogy a zavarosban halásszanak. Természetes, hogy Szlovenszkón is vannak egyes jobban informált emberek, de ezek csak kivételek.“

„Ha a cseh a tótnak semmi mást nem lát, mint a magyar mentalitástól eltöltött ellenségét, ha a tót a csehben csak a hitetlent, Szlovenszkó kizsákmányolóját látja, akkor a csehtót egység programja, még ha hegyeket ígér is, soha megvalósulásra éretté nem lesz.“

„A csehtót nemzet csakis egyet jelenthet: egy közös nemzeti szellem kifejlesztését, a cseh és tót szellem, a cseh és tót érzelmeknek, ideáloknak, vágyaknak, a cseh és tót kulturprogrammoknak syntesisét.“

Ennek a syntesisnek — szerinte — nem szabad abszorbeálást vagy megsemmisítést jelentenie, hanem a kettőnek egy új egységben való egyesítését. A csehtótság ma „inkább chimére, mint konkrétum.“ De a syntesisben a gyengébb alkotó elemek természetszerűen az erősebb áldozatául esnek; a Tomsa által hangzotattott syntesis sem egyéb, mint szavakkal való játék, mert teljesen irreleváns, vájjon a tót nemzetet feloldó alakulást nemzetegységnek, vagy syntesisnek nevezzük. A két nemzet közötti ellentétek sokkal mélyebbek, mintsem ezek a Tomsa által ajánlott kölcsönös „informálás“-sal áthidalhatók lennének.

A tót törzslakosság az élet minden terén látja a cseh elem általi visszazorittatását. Így a véleménynyilvánítás terén. A tót nemzeti párt orgánuma, felháborodva azon, hogy Benes egymásután adhatja ki olcsó lapjait Szlovenszkón, következőket írja:

„Benes mint külügyminiszter közel harminc milliós alap felett diszponál, amely évenként az állami költségvetésben megújítatik. Könnyű tehát neki száz ilyen „tót estilap“-ot Szlovenszón húsz filléres árral kiadni. Emellett nincsen olyan cseh párt, amely Szlovenszón valamilyen journált ki nem adna! Az agrárpártnak cseh-morva könyvnyomdavállalatai már tíz év óta terjesztik Szlovenszón a „szlovák“ kultúrát. Hasonlóképpen a többi cseh párt vállalatai is. Szívesen reáfizetnek erre, mert a politikai hatalom kezükben van és a pénzforrásokat e célra megnyitni, nem képezi problémájukat. A földolog: meg nem engedni, hogy a nemzeti felszabadítás után felszabadított független tót sajtó is a lábára álljon, amely eddig sem megvesztegethető, sem letérhető nem volt és most sem megvásárolható. Minden előrehaladott kulturállamban a sajtót tartják a nemzeti gondolkodás és lelki élet tükrének. Nézzétek csak ezt a nagy halom újságot nálunk: hogyan is lehetne ez, cseh pénzen kiadva és Prágából dirigálva, a tót lélek tükre? A sajtó dolga nálunk az államfordulat óta kész neveltség. Nagy halom újságunk van, azonban melyikről is mondhatjuk, hogy tényleg a miénk?“ („Národnie Noviny“ dec. 6.)

Ugyanez történik irodalmi és tudományos téren. Az iskolaügyben jogosan vetik a prágai kormány szemére, hogy míg azon ürügy alatt, hogy nincsen elegendő számú szlovenszói tanerő, cseh nemzetiségű tanerőket nevez ki Szlovenszóra, addig a szlovenszói tam'tóképző intézetekben a szlovenszói tanulók felvételénél numerus clausust alkalmaznak és a létszám egyharmadát csehek részére tartják fenn. Az iskolák száma is jóval alacsonyabb, mint a történelmi országokban. Ezekhez viszonyítva Szlovenszón 23 középiskolával kevesebb van. A pozsonyi Komensky-egyetem állapotáról Hynek dr. rektor következőképpen nyilatkozott:

„Az egyetemmel úgy bántak, mint egy felesleges luxus-intézménnyel, amelynek vagyonát, ameddig volt neki, inkább el kell venni, mint szaporítani. Ez oly kezdet volt, mely az egyetemnek semmi jót nem ígért.“ „Az orvosi fakultásnak, ámbár tizenegyedik éve van itt, mai napig számos intézete hiányzik. Egy intézet építése hat-hét évig is eltart, holott gyermekjáték lenne három esztendő alatt is elkészíteni.“ „A filozófiai fakultásnak egy középiskola albertéből ki kell költöznie egy év múlva és még fogalma sincsen, miképpen lesz ez és hogy hová fog vonulni.“ „Az egyetem létének és nemlétének, fejlődésének vagy tengődésének kérdése kritikus stádiumba jutott.“ („Slovensky Dennik“ nov. 17.)

Az egyetemet a tótság nem vallja ugyan magáénak, mert csehesít és „idegen elem a nemzet testén“, mostoha sorsa (természettudományi fakultása még nincsen) azonban tipikus szlovenszói eset. Az állami alkalmazottak Szlovenszón és Ruszinszón túlnyomóan csehek. A szlovenszói nehéz gazdasági viszonyok nyomása alatt a következő felhívás látott napvilágot:

„A tót nép a balsors kegyetlensége által üldöztetve a patagóniai őserdőbbe vándorol, Kanada, Argentina, Uruguay, Paraguay pampáiba, Marokkóba küldeti magát és Isten tudja, még hová a sötét bizonytalanságba és e széles világ ismeretlen tájainak rabszolgaságába.“ „A tizenkettedik órában emeljük fel szavunkat és hazánk felelős tényezőihez kiáltunk védelemért és segítségért! Követeljük, hogy Szlovenszón a cseh alkalmazottak restringálását haladéktalanul kezdjék meg“. („Slovák“ nov. 15.)

E felhívással kapcsolatban említém, hogy a tót vasutasok közlönye afelett siránkozik, hogy a vasútigazgatóságok még mindig cseheknek vesznek fel a szlovenszói vonalanknál:

„A tótokat a psychotechnikai vizsgákon megbuktatják, |hogy iürügyük legyen minél több saját emberüket bejuttatni. Azonban így kell nekünk, ha buták vagyunk.“ „A tót intelligencia bórere megy ez, amelynek Hodzsa és Kramárz azt ajánlja, — minthogy állítólag felesleg van, — hogy vándoroljon ki kenyeret keresni. A tót intelligencia kevés kivétellel túri ezt, sőt hallgat, ahelyett, hogy lábával dobbantana és ezeknek a megvásárolt Hodzsáéknak és a cseh sovinszta Kramárzoknak szemébe ordítaná, hogy a tót föld tudna gondoskodni a tótokról és ezeknek nem «ellene idegenbe vándorolniok. A mi tót intelligenciánk kevés kivétellel nemcsak hogy hallgat, hanem Kramárznak a szekerét

tolja, aki bennünket legszívesebben kikergetne Szlovenszkóból.“ „Egy ilyen intelligencia valóban nem érdemel mást, mint a Kramárz-Dérer-Hodzsa csoportok tanácsainak megvalósulását, legyen kénytelen majd kenyér után külföldre vándorolni, mert saját hazájában nincsen elhelyezése. Ott legalább a kevésbé iskolázott testvérei iránti gőgje elszállna a fejéből...“

A cseh alkalmazottak elleni tót féltékenységnek motívumai nemcsak kizárólag a kenyérkérdésben keresendők, hanem a cseheknek a törzslakosság irányában mutatott lenéző magatartásában is. A Tomsa tanár syntesis-elmélete ellenére a csehek nem akarnak tótul tanulni. A legutóbb Szlovenszkóra és Ruzsinszkóra kinevezett cseh tisztviselőkről a következő jellemző esetet közölte az egyik tót lap:

„Ezen kinevezettek közül az egyik kijelentette, hogy szívesebben megy Kamcsatkába, mint „azok közé a tótok közé,“ mert a tótok azt akarják, hogy minden nem tót megtanuljon tótul. Nem tudjuk megérteni a „testvéreket“, akik a tót nyelvtől annyira félnek, hogy még Kamcsatka is kedvesebb nekik, mint ez. Ha ez tényleg úgy van, így legalább az intelligencia válsága is meg fog a köztársaságban oldódni és nem a tótok lesznek azok, akiknek Marokkóba kell kivándorolniok, — ha vannak emberek, akik még Kamcsatkától sem félnek.“ (Národnie Noviny nov. 27.)

Látjuk tehát, hogy a törzslakosság tót része és a beáramló csehek között mély érzelmi ellentétek vannak, melyeket a gazdasági bajok még kimélyítettek. Szlovenszko és Ruzsinszko gazdasági lezüllesztésének oka nemcsak abban keresendő, hogy iparát, kereskedelmét, kiviteli lehetőségeit tönkretették, hanem hogy adópénzeinek jelentős részét a történelmi országoknak juttatják. Ezek az amúgy is aktív és gazdag területek igen nagy előnyökben részesülnek az adópénzek elosztásánál. Például a forgalmi és fényüzést adónál, mely a tartományi közigazgatásokra és a tanítók fizetésére fordítatik, 1928-ban a befizetett adóból Csehország 46.50, Morvaország 57.53, Szilézia 56.47, Szlovenszko 9.07, Ruzsinszkó 11.57%-ot kapott vissza. A felosztásra került 600 millióhoz hozzájárultak a történelmi területek 88.17%-kal, kaptak belőle 97.83%-ot, tehát 9.66%-kal (84,452.000 csk.) többet, míg Szlovenszko és Ruzsinszkó befizetett része 11.83% és csak 2.17%-ban részesítettett. Még szembeötlőbb a különbség, ha tekintetbe vesszük, hogy a történelmi területek ezen befizetett adónemüekből 49.46%-ot fordíthatnak saját céljaikra, míg Szlovenszko és Ruzsinszko csupán 9.27%-ot, tehát 40.19%-kal kevesebbet, mint a történelmi részek és 1% Szlovenszko és Ruzsinszko részére 2,046.000 cseh koronát jelent.¹

Ugyanez történik a többi adónemeknél is. A közutak tanácsa utolsó ülésében Pólyák István tót néppárti képviselő szavá tette a súlyos igazságtalanságot, mely az úti alap rendelkezésére álló összegek felosztásánál Szlovenszkrét éri. Az állami utak fenntartásánál 304 millióból csupán 18.9 millió cseh koronát juttattak Szlovenszkonak, holott 30-at kért és 25-tel is megelégedett volna. Az úti alaptól az előző években részére megszavazott 25 millió koronából út- és hídepítésre Szlovenszko csak hét milliót kapott. A nem állami utak fenntartására szolgáló összegből Szlovenszkonak csak 15 milliót szavaztak meg, mert a tanács cseh többsége az automobilonak számát és nem az utak hosszát fogadta el elosztási kulcs gyanánt, amivel Szlovenszkrét és Ruzsinszkrét érzékenyen megkárosították. Figyelemreméltó, hogy az állami egyenes és pótdókból Cseh-Morvaország 18.4-szer annyi állami segítséget kapott 1928-ban, mint Szlovenszko és Ruzsinszko, holott a történelmi részek területe csak 1.28-szor akkora, népessége pedig 2.7-szer. Az 1919—27 években eszközölt talajjavítás költségeire a történelmi területek 14.4-szer nagyobb állami segélyekben részesültek (1009,011.330 és 69,895.371 cseh korona). Még megdöbbentőbb a különbség, ha az egyes országrészek adatait hasonlítjuk össze.

¹ „Slovak“ dec. 1., 10., 11

A helyzet nem kedvezőbb a törzslakosságra nézve ipari, tarifális, közszállítási, kereskedelmi téren. Hasonlóképpen igen nagy károsodás érte a törzslakosságot a földreformban is. A cseh és tót sajtó minden hónapban elszomorító híreket közöl Prágában kolduló tót gyermekekről. Valóságos rabtartási foglalkozás fejlődött ki. Tót földművesek gyermekekkel, akiket e célra felfogadnak, koldulási körutazásra mennek a cseh városokba. A hatóság javítóintézettel és tanonchelyekkel operál e kérdésben, holott ennek a szörnyű jelenségnek alapoka Szlovenszko elszegényedésében keresendő. Ameddig Szlovenszko lakosságár a mai rendszer kifosztja, addig nem segít sem javítóintézet, sem büntetés.

A magyar törzslakosság persze még inkább szenved, még jobban van kiszolgáltatva ennek a kizsákmányoló rendszernek. A szlovenszkoói gazdasági élet egyik tagja, Tarján Ödön, losonci gyáros következőképpen jellemzi a helyzetet:

„Mindenütt, ahová nézünk, a pusztulásnak, a gazdasági leromlásnak a nyomait látjuk, anélkül, hogy a védekezést megkísérelnek. Pedig a gazdasági leromlás elmaradhatatlan következménye lesz, ha ezen folyamatot megállítani nem tudjuk, kulturális színvonalunk sülyedése. A szegénység, az gazdasági lerongyolódás lehetetlenné teszi kultúrintézményeink kielégítését. Megnehezíti érvényesülésünket a népek versenyében, de napról-napra súlyosabb a helyzetünk a történelmi országokkal szemben is, mert azok a mi rovásunkra gazdagodnak.“ („Prágai Magyar Hírlap“ dec. 8.)

Mindezek az adatok is mutatják, hogy Szlovenszko és Ruszinszko törzslakosságának egyetemes és közös érdeke az Önvédelmi front kiépítése, mert különben nemcsak gazdaságilag, de etnikailag is elpusztul. Mint említettem, ennek a belátása a törzslakosság tót részében is erősödni kezd. Az új Udrzsal kormány egy olyan koalíciót hozott létre, melynek táborában csak 23 szlovenszkoói képviselő van, míg autonomista programmal 31 szlovenszkoói ül ellenzéki oldalon. Az egész kormánykoalíciónak Szlovenszko-ellenes jellege van. A tót néppártnak a koalícióban való részvételét a cseh pártok megakadályozták és egyenesen reakényszerítették, hogy az „öslakos“¹ politikai szervezkedést jövő működése alapjául válassza. Mikor magyar részről, Dzurányi László, „a szlovenszkoói autonomista öslakos blokk“ közös szervezésére hívta fel a tót néppártot, ez többek között következő kérdésekkel felelt:

„A szlovenszkoói blokk megvalósításáért folyó tizenegy éves munkánkhoz ma ismét meghívjuk Szlovenszko valamennyi autonomistáját, akinek igazán szíven fekszik az egységes blokk további kiszélesítése és kiépítése. De hogy az alapok lerakásával kezdjük, hogy tisztában legyünk egymás között afelől, mit akarunk, hogy elkerüljük az esetleges félreértéseket, melyeken a legjobb igyekeztünk is hajótörést szenvedhetne, más szóval, hogy ne építsünk homokra csábító illúziókat, azaz, hogy a sikerrel koronázott reális együttműködés útjára léphessünk a dara pacta boni amici elvénél fogva, engedjék meg nekünk javaslatba hoznunk, hogy mindenekelőtt tisztázzunk két főkérdést: vajjon a mi tisztelt magyar nemzetiségű barátaink elismerik-e a pittsburgi szerződést a maga teljes terjedelmében és elismerik-e a békeszerződések érvényességét, melyek a mi mai Szlovenszkonk azaz a Szlovenszkon lakó összes nemzetiségek közös hazájának integritását biztosítják?“ „Slovák“ nov. 13.;

Ezekre a kérdésekre a magyar pártok vezetői szabatosan és világosan feleltek. A magyar nemzeti párt nevében Szent-Ivány József következőket válaszolta:

„A magyar nemzeti párt a pittsburgi szerződést a maga, illetve a magyarság részére jogforrásnak el nem ismeri, mert annak megkötésénél magyarok nem vettek részt. A párt programra; a a legtisztább demokrácián épül s mint ilyen, semmiféle nemzeti elnyomást nem támogat. Követeli minden, a köztársaságban élő nemzet részére az önkormányzatot. Szlovenszko öslakosságának az összefogását a magyar kérdés megoldása érdekében valónak tartja és ennek létrehozásában közreműködni hajlandó.“

¹ „Öslakosság“ helyett célszerűbbnek tartom a „törzslakosság“ kifejezést.

Mikor e sorok napvilágot látnak, valószínűleg a tárgyalások már eldöntötték a szlovenszkói őslakos autonomista blokk sorsát. Előrelátható volt az, hogy úgy a cseh sajtó, mint a cseh pártok és az ezek szolgálatában álló csehofil tót politikusok ügyész után kiáltoznak, mert ez volna hivatva megvizsgálni és megfigyelni, vajjon a használt kifejezés „őslakos“ nem vétkezik-e a köztársaság védelmére szolgáló törvény ellen?! A törzslakosság józan orientációja, mely önvédelmi együttműködést jelent és mint látjuk, korántsem államellenességet, cseh politikai körökben máris aggodalmat keltett. Megpróbálkoznak különféle intrikákkal és meglepő szívéllyességgel fogadták a tót nemzeti párt vezetőségének ajánlatát, mely egy közös klubot javasol a szlovenszkói képviselők és szenátorok részére. De Szlovenszko és Ruszinszko gazdasági helyzete, a történelmi részek általi visszaszoríttatása és kizsákmányolása természetesen a törzslakosság szervezkedéséhez fog vezetni, amit végül is alig lesz lehetséges feltartóztatni.

STEIER LAJOS